

TÍN NGƯỠNG - TÔN GIÁO CHĂM AWAL

1. Tín ngưỡng-tôn giáo

Ở Ninh thuận những tín đồ người Chăm tôn thờ *Po Uw Luah* 𑄓𑄣𑄫𑄳 𑄫𑄳𑄫𑄳 đồng thời duy trì việc thờ cúng tổ tiên được gọi là Chăm Hồi giáo cũ hay Chăm Bànì hoặc Chăm *Awal* 𑄫𑄳𑄫𑄳𑄫𑄳. Còn người Chăm thờ độc thần *Po Uw Luah* 𑄓𑄣𑄫𑄳 𑄫𑄳𑄫𑄳 𑄫𑄳𑄫𑄳 được gọi là Chăm Hồi giáo mới hay Chăm Islam. Hai bộ phận này, mặc dầu đều có chung đức tin tôn thờ *Po Uw Luah* 𑄓𑄣𑄫𑄳 𑄫𑄳𑄫𑄳 𑄫𑄳𑄫𑄳, nhưng trong giáo luật có sự khác nhau và không có sự liên kết với nhau. Ngược lại, Chăm *Awal* 𑄫𑄳𑄫𑄳𑄫𑄳 và Chăm *Ahier* 𑄫𑄳𑄫𑄳𑄫𑄳 có sự liên kết với nhau một cách chặt chẽ thông qua việc biên soạn lịch pháp, phối hợp với nhau thực hiện các nghi lễ, tín ngưỡng dân gian. Hiện tượng dung hợp tôn giáo này, chỉ còn thấy ở người Chăm mà không có ở bất cứ dân tộc, quốc gia nào trên thế giới.

2. Tầng lớp tăng lữ *Acar* 𑄫𑄳𑄫𑄳𑄫𑄳.

Giữa Chăm Bànì và Chăm Islam có sự khác biệt nhau, Chăm Bànì thì chỉ áp dụng lịch Hồi giáo chính thống trong thánh đường *Sang magik* 𑄫𑄳𑄫𑄳𑄫𑄳 cho lễ *Ramâwan* 𑄫𑄳𑄫𑄳𑄫𑄳𑄫𑄳 và lễ *Ikak Waha* 𑄫𑄳𑄫𑄳𑄫𑄳 𑄫𑄳𑄫𑄳𑄫𑄳. Những hoạt động khác đều mang tính chất bản địa hoá sâu sắc. Chăm Bànì do tu sĩ *Acar* 𑄫𑄳𑄫𑄳𑄫𑄳 lãnh đạo toàn diện về mặt tinh thần, phong tục tập quán tín ngưỡng, tôn giáo. Ninh Thuận có 7 vị Sư cả *Po Gru* 𑄓𑄣𑄫𑄳 𑄫𑄳𑄫𑄳𑄫𑄳 quản lý 7 thánh đường ở 7 thôn có nhiều người Chăm *Awal* 𑄫𑄳𑄫𑄳𑄫𑄳 sinh sống. Về mặt từ vựng *Acar* 𑄫𑄳𑄫𑄳𑄫𑄳 có nghĩa là tu sĩ, nhà tu hành, là chức sắc Chăm Bànì. Trong đời sống thực hành nhiều kiêng cử không khác gì tăng lữ *pasaih* 𑄫𑄳𑄫𑄳𑄫𑄳 𑄫𑄳𑄫𑄳. Đặc biệt, Chăm Bànì thì không ăn thịt heo và thịt đông (loài bò sát nói chung). Do đó, trong các thôn làng Chăm Bànì không có nuôi heo.

Tầng lớp tu sĩ *Po Acar* gồm có các hàng giáo phẩm như sau:

- *Acar* mới nhập môn *Acar Jamaah* 𑄫𑄳𑄫𑄳𑄫𑄳 𑄫𑄳𑄫𑄳𑄫𑄳 𑄫𑄳𑄫𑄳,
- *Acar* hàng đẳng cấp 1 *Acar Mâdin* 𑄫𑄳𑄫𑄳𑄫𑄳 𑄫𑄳𑄫𑄳𑄫𑄳,
- *Acar* hàng đẳng cấp 2 *Acar Katip* 𑄫𑄳𑄫𑄳𑄫𑄳 𑄫𑄳𑄫𑄳𑄫𑄳,
- Phó sư cả *Acar Imâm* 𑄫𑄳𑄫𑄳𑄫𑄳 𑄫𑄳𑄫𑄳,
- Sư cả *Po Gru* 𑄓𑄣𑄫𑄳 𑄫𑄳𑄫𑄳𑄫𑄳,

Để được vào hàng ngũ tu sĩ *Acar* 𑄫𑄳𑄫𑄳𑄫𑄳, điều kiện đầu tiên phải là dòng cha truyền con nối, trải qua các nghi lễ thánh tẩy thân thể còn gọi là Lễ xông miệng *Ngap Pabah* 𑄫𑄳𑄫𑄳 𑄫𑄳𑄫𑄳, lễ nhập môn trong thánh đường vào tháng *Ramâwan* 𑄫𑄳𑄫𑄳𑄫𑄳𑄫𑄳, hoặc ở gia đình vào tháng 2 hay tháng 3 Chăm lịch. Các nghi lễ trên thì do Sư cả *Po Gru* 𑄓𑄣𑄫𑄳 𑄫𑄳𑄫𑄳𑄫𑄳 làm chủ lễ và các *Po Acar* 𑄫𑄳𑄫𑄳𑄫𑄳 khác đồng hành lễ. Trang phục của tu sĩ *Po Acar* 𑄫𑄳𑄫𑄳𑄫𑄳 màu trắng toàn thân biểu tượng cho sự trong trắng và tinh khiết. Áo dài bít tà, cổ

tròn, gài 3 khuy nút từ cổ xuống tới rún, đầu chít khăn bịt đầu dành riêng cho giới nữ trong các lễ tục *khan mathem Tuak* 𑜉𑜂𑜫 𑜏𑜃𑜫 𑜇𑜨𑜃𑜫 và khăn bịt đầu dành riêng cho phụ nữ Chăm Bani *khan mbrem* 𑜉𑜂𑜫 𑜏𑜃𑜫, vai mang 2 túi nhỏ *kadung* 𑜉𑜂𑜫 vắt sau lưng, lưng cột dây thắt lưng *talei ka-ing* 𑜉𑜂𑜫 𑜉𑜂𑜫 thổ cẩm và mang váy trắng *Khan Marang* 𑜉𑜂𑜫 𑜏𑜃𑜫, Su cả *Po Gru* 𑜉𑜂𑜫 𑜉𑜂𑜫 thì mang váy *khan mbar Jih* 𑜉𑜂𑜫 𑜏𑜃𑜫 𑜉𑜂𑜫. Sắc phục của tu sĩ *Po Acar* 𑜉𑜂𑜫 𑜉𑜂𑜫 thì chỉ được cắt may vào ngày thứ sáu là ngày của *Po UwLuah* 𑜉𑜂𑜫 𑜉𑜂𑜫 𑜉𑜂𑜫.

3. Kinh luật của người Chăm Awal - Bani

Kinh luật của Chăm Awal 𑜉𑜂𑜫 còn gọi là kinh *Koran* 𑜉𑜂𑜫 𑜉𑜂𑜫. Hiện nay, 7 thánh đường *sang magik* 𑜉𑜂𑜫 Chăm Awal 𑜉𑜂𑜫 ở Ninh Thuận đang sử dụng 7 bộ kinh giống nhau. Bộ kinh luật được xem là bộ kinh thiêng liêng, chỉ sử dụng trong dịp lễ *Ramâwan* 𑜉𑜂𑜫 và *Ikak Waha* 𑜉𑜂𑜫 𑜉𑜂𑜫 trong thánh đường hàng năm. Tuy rằng, không đồ sộ cho lắm, nhưng nội dung nó bao hàm một cách đầy đủ tất cả mọi vấn đề sinh hoạt trên trần gian của loài người và muôn sinh vật trên trái đất.

Bộ kinh luật được viết trên tám vải trắng có phủ một lớp hồ làm cho tám vải được cứng cáp, bộ kinh luật viết bằng ngôn ngữ Ả Rập, thỉnh thoảng có viết xen kẽ một vài chữ Chăm *Akhar Thrah* 𑜉𑜂𑜫 𑜉𑜂𑜫. Ngoài những kinh kệ trên, Chăm Awal 𑜉𑜂𑜫 còn lưu giữ khá nhiều các bài kinh đuổi trừ tà ma, bài kinh thánh tẩy, thần chú, sử dụng trong các lễ nghi tín ngưỡng dân gian của người Chăm.

Quảng Văn Đại